

Записване на музикален фолклор в ретроспективен план и съвременното му съхранение чрез дигитализация

Мария Кумичин

д-р Диана Данова

Институт за изкуствознание – БАН

Във връзка с проект

**Информационни технологии за
представяне с музика, ноти и текст на
български народни песни в дигитална
библиотека**

ФНИ–МОМН

Експертна дейност

Основна цел:

Трансфер на дигитален носител и обработка, в рамките на допустимото, за запазване на автентичността на звученето на 1100 песни, записани и дешифрирани от Тодор Джиджев.

Съхраняват се в Музикалнофолклорния архив на Института за изкуствознание – БАН на магнетофонни ленти с описи на изпълненията и теренни материали на хартиен носител [теренни тетрадки и тефтери с текстове на песните (ръкописи), дешифрации на фолклориста, и др.]

Експертна дейност

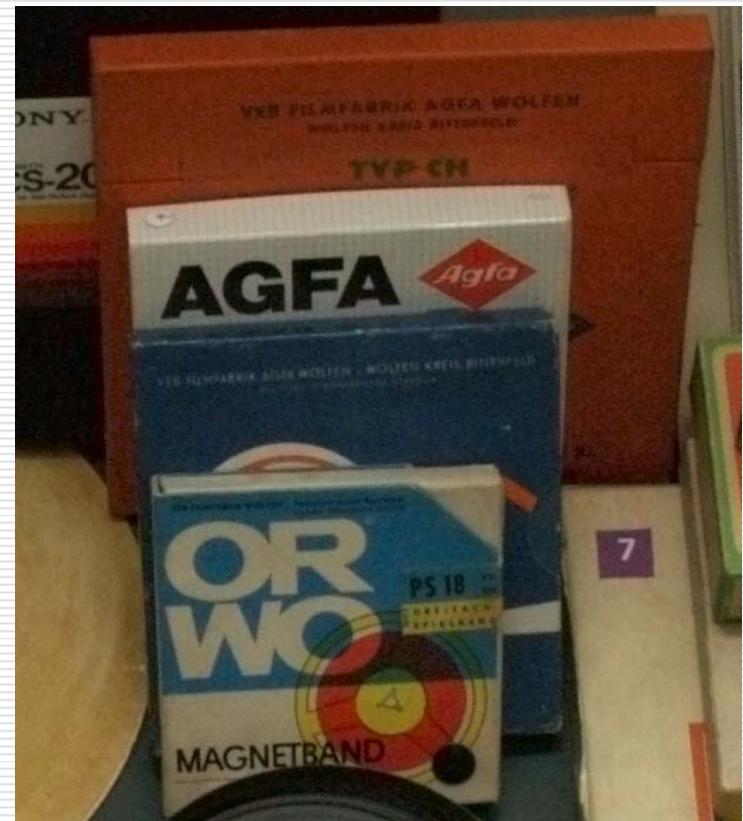
Етапи

- Издирване на необходимите записи в Селищния каталог и на съответните места в масива.
  - Установяване на състоянието на всяка една магнитофонна лента и на възможностите за нейното използване. Носителите са вече стари – първите записи от издирваните песни на Джиджев са на повече от 45 години (от 1964 г.)
  - Джиджев сам е дешифрирал теренния си материал, а при дешифрация е наложително многократно прослушване, т.е. превъртане на лентата напред и назад, което води до износване – размагнетизиране, разтегляне, разкъсване; не бива да се пропуска и физическото оставяvanе на материала.
  - В далечните вече за нас години (60-те, 70-те... години на XX век) магнитофонните ленти са били многократно използвани (върху стари записи са правени нови), поради липса на достатъчно количество ленти. Това от своя страна води до вторичен/ наложен шум – непоправим дори със съвремената техника.
-

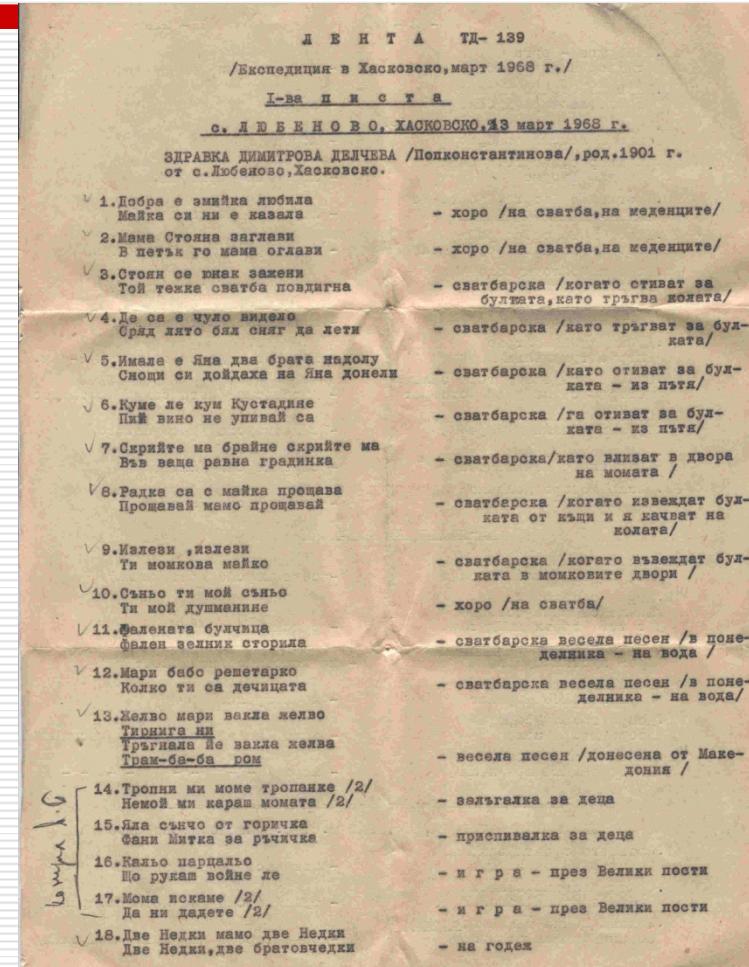
Експертна дейност

- Брой магнитофонни ленти - към момента по настоящия проект е подадена заявка за песни, които в Музикалнофолклорния архив се намират на 21 ленти – BASF, AGFA и др.
- Всяка лента има по две писти, съдъжащи различно количество песни според времетраенето им. Повечето са записвани само с “първото си изпяване” (според особеностите на жанровете и циклите). Обикновено една пista е 45 минути при скорост 9,5 см в сек.

Експертна дейност

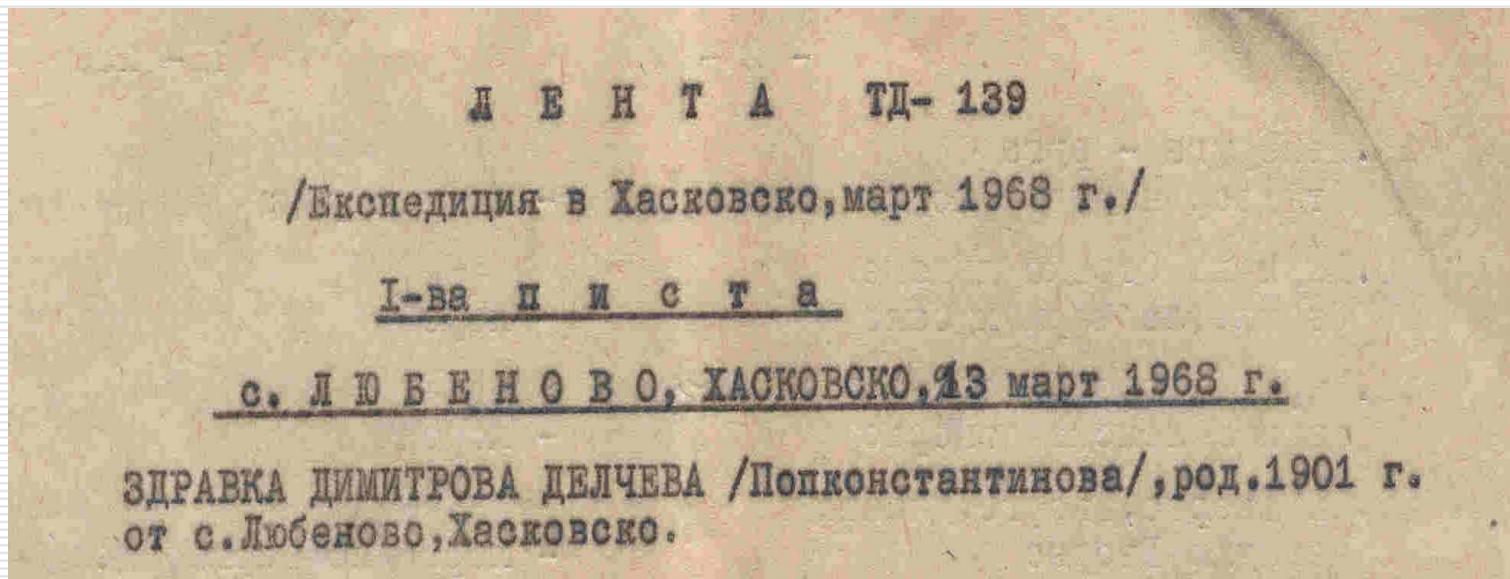
- Всяка лента трябва да е придружена от подробен опис на:
- данни за съответната командировка, експедиция или събор-надпяване – период на записване, регион
- селища – околии – области
- информатори/изпълнители – биографични данни (възраст, място на раждане, местоживееене, преселничество и др.)
- изпълнения с тяхната жанрова и функционална принадлежност (напр. "жътварска, на връщане от нивата" или "жътварска припевка" ...)
- Ако изпълнението е инструментална мелодия се посочва видът на инструмента.

Експертна дейност

- Регион - селища
- Времеви период на записване
- Информатори

Експертна дейност

- Заглавие на песен/инструментал
- Жанрови и функционални характеристики

✓ 5.Имала е Яна два брата надолу Снощи си дойдаха на Яна донели	- сватбарска /като отиват за бул- ката - из пътя/
✓ 6.Куме ле кум Кустадине Пий вино не упивай са	- сватбарска /га отиват за бул- ката - из пътя/
✓ 7.Скрийте ма брайне скрийте ма Във вашия равна градинка	- сватбарска/като влизат в двора на момата /
✓ 8.Радка са с майка прощава Прощавай мамо прощавай	- сватбарска /когато извеждат бул- ката от къщи и я качват на колата/
✓ 9.Излези ,излези Ти момкова майко	- сватбарска /когато възеждат бул- ката в момковите двори /
✓ 10.Съньо ти мой съньо Ти мой душманине	- хоро /на сватба/

Експертна дейност

□ Прослушване на всяка лента, за:

- установяване скоростта, на която е записана (магнитофон *UHER* има 4 скорости на записване – 19 cm/s; 9,5 cm/s; 4,75 cm/s; 2,38 cm/s. Обикновено времетраенето на една писта е 45 минути при скорост 9,5 см в сек.)
  - установяване състоянието на лентата – евентуални деформации, сектори без музика поради остатяване или многократна употреба през годините и др.
  - установяване на качеството на записа – сила, изкривявания на звука, странични шумове, наложени звуци и т.н.
-

Малко ретроспекция

- Как се е записвало преди и как се прослушва сега

  - Както е известно, първите звукозаписи са се правили на изобретения от Едисон фонограф
-

Малко ретроспекция

Снимка на фонограф

Малко ретроспекция

Стара звукозаписна техника,
притежание на Института за
изкуствознание – БАН.

Малко ретроспекция

Стари технически носители на звук и картина

Малко ретроспекция

Малко ретроспекция

Стара звукозаписна техника

□ Един от първите грамофони, на който са правени теренните записи в **Института за музика** от фолклористите Райна Кацарова, Иван Качулев, Елена Стоин и Николай Кауфман.

Малко ретроспекция

□ Стъклена
грамофонна плоча,
регистрирала
гласовете на Катя
Спиридонова и
Тодор Мазаров през
1940 г., за
съжаление – вече
само музейен
експонат.

Малко ретроспекция

□ Комерсиални грамофонни плочи от различен материал (метални, шеллакови, винилови) и фирми (*Odeon, Pathé Bulgaria, Орфей “Симонавия”, Балкантон*).

Малко ретроспекция

Стара звукозаписна техника

- Един от първите магнитофони "Smaragd", притежание на Института за изкуствознание – БАН.
  - Записи на магнитофонни ленти са се правили от 1954 година.
-

Малко ретроспекция

- Почти неизвестен факт – първите магнитофонни ленти са били хартиени.
  - Малкото на брой, съхранили се в Института за изкуствознание са със записи на Николай Кауфман, които вече не могат да бъдат прослушани.
-

По-нова звукозаписна техника

Магнетофон “UHER”

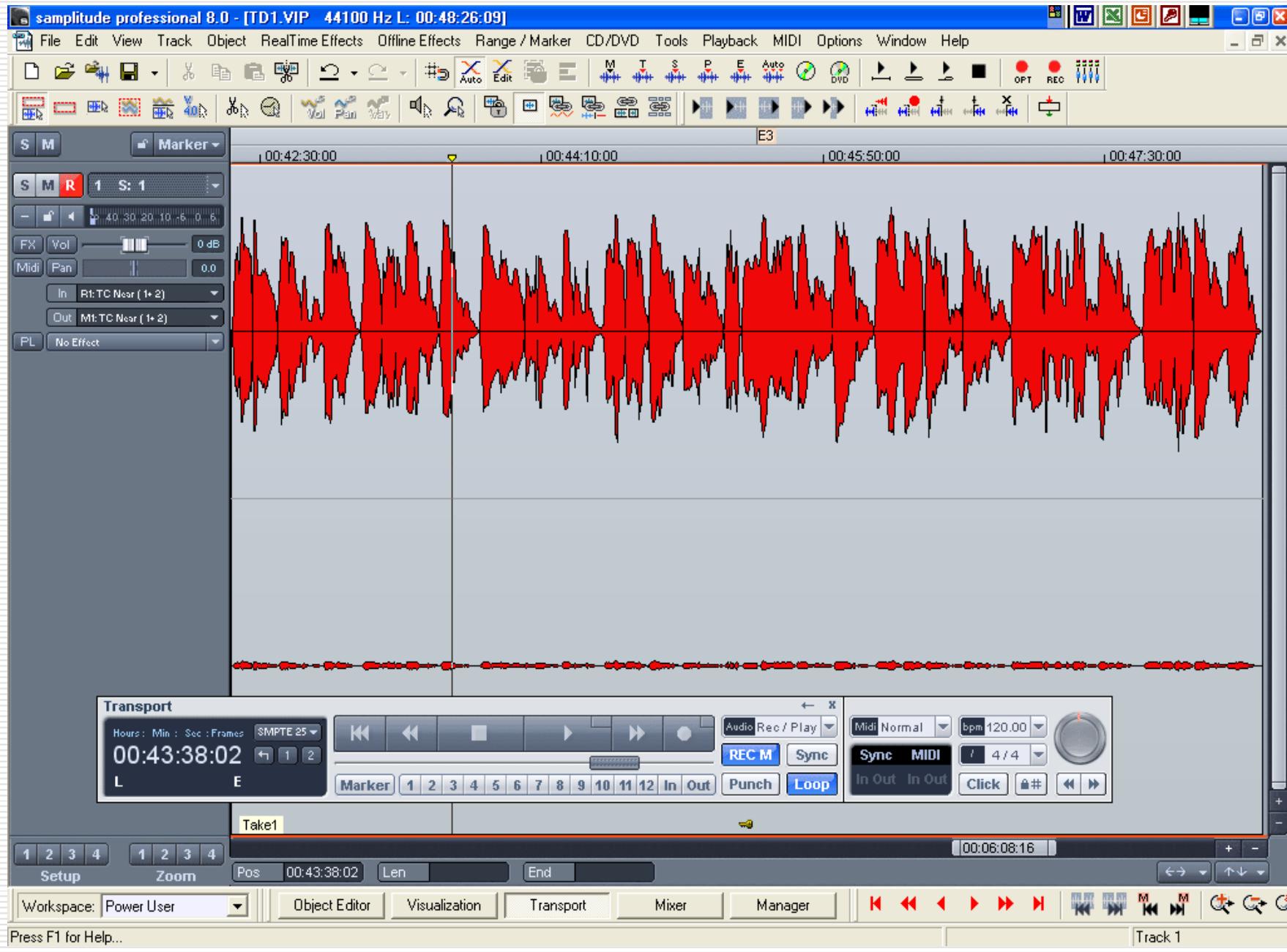
На такъв тип магнетофони в момента се работи в Музикалнофолклорния архив – прослушват се и се прехвърлят на CD старите магнетофонни ленти.

Трансфер

- Прехвърляне на музикалния материал от аналогов на цифров носител (от магнитофон към компютър) с помощта на програма за професионална обработка на звука, в случая – *Samplitude*.
  - Цялостно презapisване на една писта от магнитофонната лента.
-

Трансфер - *Samplitude*

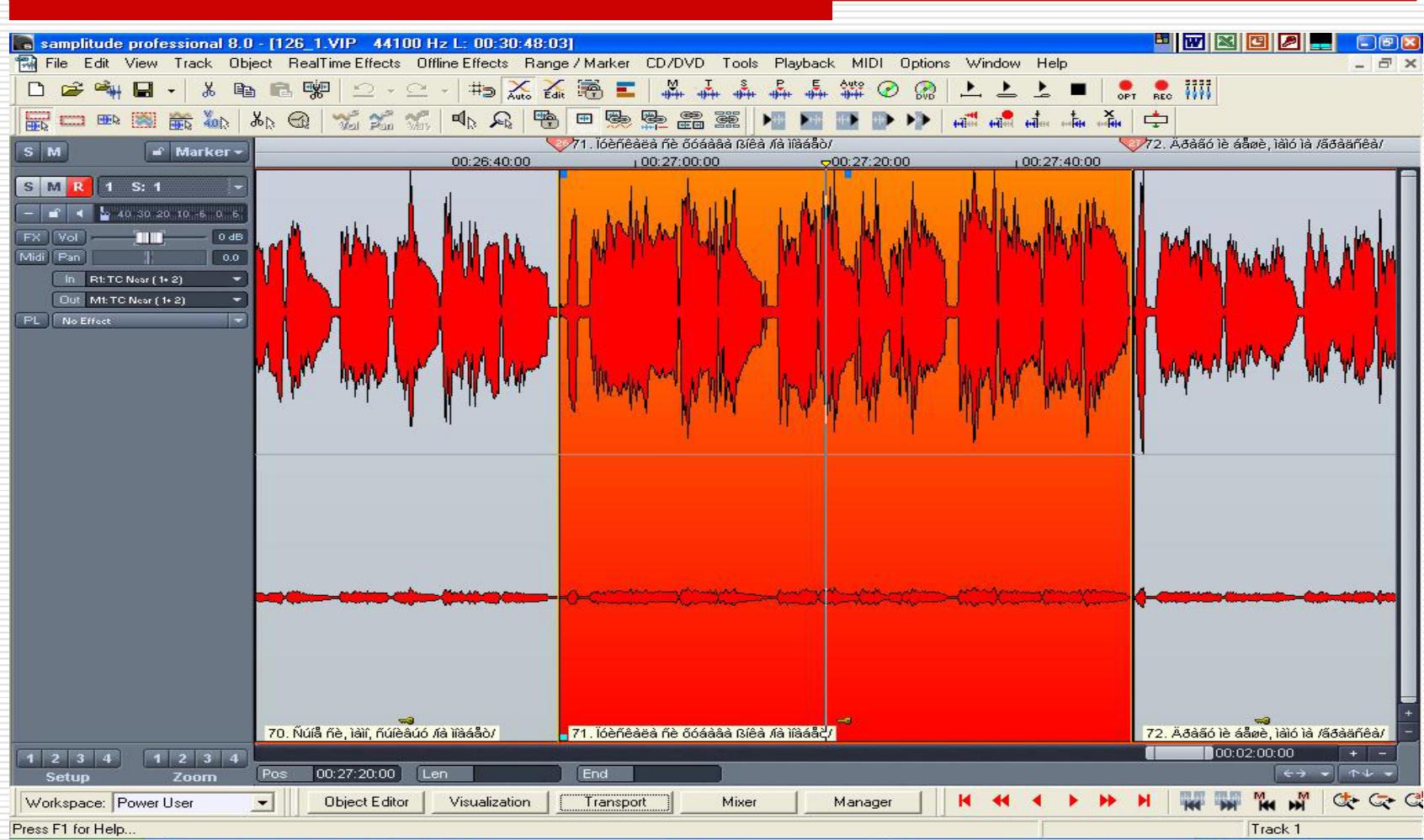
- След първоначалното презаписване на материала следва внимателно прослушване и констатиране на евентуални дефекти и несъвършенства в записите: вторичен шум, “пуканки”, кашлици, хрипове, битови шумове и др.
-

Трансфер - *Samplitude*

- Втората съществена фаза от работата е детайлната обработка:
    - ✓ отделяне на всяко изпълнение (track)
    - ✓ едно от предимствата и удобствата на тази програма е, че дава възможност за номериране и нанасяне на паспортната информация на всеки номер в момента на работата
    - ✓ корекции и редакции в рамките на допустимото за запазване на автентичността
-

Процес на обработка и отделяне на всеки track

Екипност

- Екипната работа се проявява на няколко нива и се изразява във вземането на оптimalни решения по разнородните проблеми, възникващи в процеса на прехвърляне, прослушване и обработка на аудио записите.
  - След мастерирането на записите и наличен относително готов продукт е препоръчително многократно прослушване, обсъждане и при необходимост – корекции, с оглед **запазване на автентичността** на звуковия материал.
  - Целта е постигане на **максимална обективност** при окончателния резултат и в този смисъл субективната преценка не е меродавен критерий.
-

Теренни материали

Магнитофонна лента,
писта, място на записа

Имена на информатора/
информаторите

Теренни бележки

Година и място
на раждане;
преселничество

Образование,
професия

Песента,
инструменталната мелодия
или обичая

Селището

Данни за
изпълнителската група

Теренни материали

n. 258а

Лента ТД-136
(продлжение)
Мнв № 4591
1-ва чистка

Запис в Источника.
17. Август 1968 год.

Синодия Георгий Гайдаров.
род. 1895 г. от с. Победа, Бодолено
Уричес в г. Бодола от 1925 година.
Задачник, полаго-зрелозар. - Чуна е
го Типас (по старому).
г. Бодола, ж. "Бодол Балашов" 128.-

Копчайская ручеј се е създадъ
от 4-8 ниви един "поп" (попто къде
Богословието) (той може да е от нивите)
и покрай него куакане.

Грумите никој одишават слабо
и всичките се са (кои са ходили там)
се събираят за куакане, продават
куакане и друга храна, китко са
изкусени и са наричани кукулан
един бяха китко куакане китко китко
всичко са, и китко хода до вегюж.

с. Младост преди Освобожде-
ние е било турско село.
Сред това тук са се засе-
ливали с. Ечурхаджи
(хаджи) и от всички други
съседни села чакър, донка
Махала, Родола, Кюнде и д.
Мнв № 3603

Синодия Михаил (Михаил)
Коркемски
(Рангелова)
род. 1912 год. от
с. Младост.

Чука
изградувани по 7-8
момичета 9-11 години.
1 куче
13 пълнолетни момчета и момичета
1 отрасли
1 енчакче (девушки)

Теренни материали

14. казацкое (из номер)

Denke u. Detto

Karasepohé

— — orange

Kodz ü adura

Cerith nyponus

Oliver is here.

На обуви забы

Ha obun dok

If a square object

La spie ob

Ta ca uasym'.

15 ^п назови
16.

15 juli 2019
Duhessa

ca u' leu

the doll dot
rough mag

you may do it

Wolfe S
Munro K

copy of the original
of the original
of the original
of the original

van
de
Zeeva
rode
vrce 1124

148 26-10-1978 fm

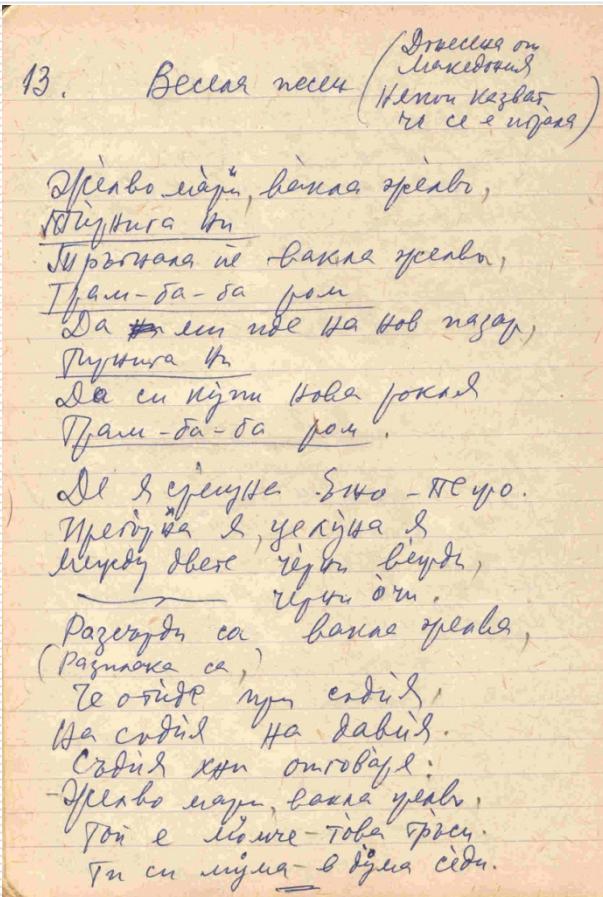
more less
like you

7. Конвейер (на шаг)
 конвейер, конвейер
 конвейер, конвейер

La belle rose
La belle rose
La belle rose
La belle rose

—
Brody

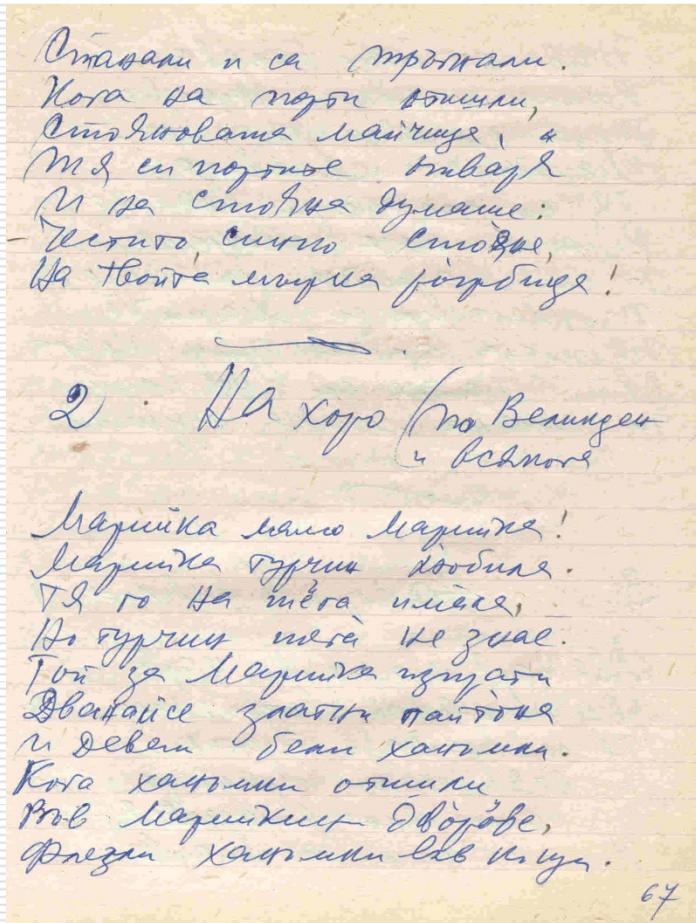
Теренни материали

(Преселни
Македония
Немои назват
че се е изјада)

1. Преселничество
2. Промяна на функционалната характеристика

Теренни материали

Песента се предава от поколения на поколения заедно с указания за жанр и функция. Случва се информаторът да хареса песента и въпреки, че знае основната ѝ функция (напр. "Хоро по Великден") я променя в друга ("... и всяко"). Много често, ако не я знае казва, че се пее "на всяко", "на всичко".

Теренни материали

29 На кога (зимско кога)

Останка Барро си аре, шуми,
Барро не, бакло ~~шиле~~ шуме,
~~шиле~~ шумка Барро ~~шиле~~ сенто, шуми
Барро не, бакло ~~шиле~~.
Ин јасна, Барро, најасна?
Годин е имена најасна.
Куми си си сус баклом,
Онде јаша да опе?
Уре ми, уре нај сејо,
Нај сејо, нај падишаше.
Баклом сигул вржка,
Уре са леско ујасне.
На Барро јаша јодјаша,
и онде јаша јодјаша -
Тој јудна, Барро, да ней
Сија ми несе иљевска,

иљевска = он етј. бидеју?
ијтух = дланво
44

иљевска = он етј. бидеју?
ијтух = дланво

Препоръки към настоящия проект и по-конкретно към изграждането на база данни и интернет приложението й

- Околиите и областите – да се уточнят спрямо старо и ново административно деление.
  - Да се помисли за поясняване на диалектните думи – много скоро съвсем няма да има кой да каже на по-младите какво точно означават подобни думи в текстовете на песните или обичаите.
  - С оглед евентуално разширяване на базата с данни: да се предвидят полета за функцията на песните 1) според информатора и 2) според записвача/изследователя (трансформация – напр. “жътварска” – “навсякъде, на всичко” и т.н.).
-